

• **Αποθετική ζημία δημοσίου υπαλλήλου.** Παθών δημόσιος υπάλληλος έλαβε αναρρωτική άδεια σαράντα ημερών' δικαιούται ως αποζημίωση το αντίστοιχο ποσό των προσόδων αυτού, το οποίο απώλεσε λόγω του τραυματισμού του, κατά το χρονικό διάστημα των ανωτέρω ημερών, κατά το οποίο απέσχε από την εργασία του, ως διοικητικού υπαλλήλου (Εφίωαν 115/2002 Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΕΣυγκΔ).

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 930 § 3 ΑΚ

(Ο μισθός ιδιωτικού ή δημοσίου υπαλλήλου συνιστά άραγε αποζημίωση/διατροφή του ;)

I. Κατά τη ρητή διάταξη του άρθρου 930 § 3 ΑΚ, η αξίωση αποζημιώσεως του παθόντος έναντι του δράστη αδικοπραξίας δεν αποκλείεται σε περίπτωση κατά την οποία κάποιος τρίτος υποχρεούται έναντι του παθόντος είτε **(α)** σε αποζημίωση είτε **(β)** σε διατροφή του τελευταίου.

Επομένως, πρέπει να ερευνηθεί εάν ο μισθός δημοσίου, δημοτικού υπαλλήλου ή υπαλλήλου ΟΤΑ συνιστά κατά νόμο «αποζημίωση» ή «διατροφή» του, εν όψει του ότι μόνο στις ως άνω δύο περιπτώσεις εφαρμόζεται η ως άνω διάταξη¹.

II. Σε αποζημίωση του τελευταίου είναι προφανές ότι υποχρεούται κάποια ασφαλιστική εταιρία, δυνάμει σχετικής συμβάσεως που έχει συνάψει με τον παθόντα· εξ άλλου, σε διατροφή του παθόντος υποχρεούνται μόνο τα πρόσωπα που αναφέρονται στον Αστικό Κώδικα. **Ο νόμος λοιπόν εστιάζει την εφαρμογή του προκειμένου άρθρου αποκλειστικώς στις προαναφερθείσες δύο περιπτώσεις.** Επομένως, δεν επεκτείνεται η εφαρμογή του άρθρου 930 § 3 ΑΚ και όταν ο παθών είναι δικαιούχος μισθού, ως δημόσιος, δημοτικός ή ιδιωτικός

¹ Τελείως διαφορετική είναι η περίπτωση κατά την οποία, στον παθόντα εν όσω διαρκεί η αδυναμία του να εργασθεί, το Δημόσιο και συναφείς Οργανισμοί, κατά την άσκηση της κοινωνικής πολιτικής τους, καλύπτουν εν όλω ή εν μέρει την επελθούσα εκ της αδικοπραξίας ζημία του (βλ. ΑΠ 2163/1989 ΝοΒ 35/1246 και ΑΠ 1213/2001 Ελλ-Δνη 43/97). Οπότε, ναι μεν τα ποσά που λαμβάνει ο παθών στο πλαίσιο της κρατικής κοινωνικής πρόνοιας δεν εκπίπτουν από την αποζημίωση που αυτός δικαιούται, πλην όμως με χρήση της ΑΚ 288 (ΟλομΑΠ 807/1973 ΝοΒ 22/321) κι όχι κατ' εφαρμογή της ΑΚ 930 § 3. Αντιθέτως, στην ως άνω περίπτωση, η διάταξη του άρθρου 930 § 3 είναι προδήλως ανεφάρμοστη, διότι το εν λόγω άρθρο προϋποθέτει ότι στον παθόντα καταβάλλονται παροχές από τρίτους, συνεπεία αποζημιώσεώς του ή διατροφής του κι όχι εξ αιτίας κρατικής κοινωνικής πρόνοιας, ελευθεριότητας κ.ο.κ.

υπάλληλος, για τον απλούστατο λόγο ότι ο μισθός δεν είναι προφανώς ούτε αποζημίωση του εργαζομένου ούτε και διατροφή του²⁻³.

III. Ειδικότερα:

Ως «αποζημίωση» στο σύστημα του ΑΚ θεωρείται η αποκατάσταση της ζημίας που προξενήθηκε σε κάποιο πρόσωπο από άλλον. Συνεπώς κεντρική έννοια και προϋπόθεση της αξιώσεως προς αποζημίωση είναι η ζημία. Ως ζημία νοείται κάθε βλάβη που προξενείται στα υλικά ή άυλα έννομα αγαθά ενός προσώπου, δηλαδή κάθε δυσμενής μεταβολή αυτών⁴. Εξ άλλου, κατά την έννοια του νόμου, στο πεδίο του ιδιωτικού δικαίου, «μισθός» είναι η αντιπαροχή (το αντάλλαγμα) του εργαζομένου, για την εργασία που παρέχει στον εργοδότη του στο πλαίσιο της έννομης σχέσης της εργασιακής συμβάσεως ιδιωτικού δικαίου⁵ ή της έννομης σχέσης δημοσίου δικαίου που τον συνδέει με τον εργοδότη του, όταν αυτός είναι το Δημόσιο ή ΟΤΑ⁶.

² ΚΑΘΑΡΕΙΟΣ, Η αποζημίωσις επί βλάβης του σώματος ή της υγείας προσώπου και η έννοια του άρθρου 930 § 3 του ΑΚ (Ελλ-Δνη 1962, § III 6 σελ. 514 και § IV 4-8 σελ. 515-516).

³ Συνεπώς, εάν ο παθών είναι μισθωτός (υπάλληλος, είτε δημόσιος είτε ιδιωτικός) και δεν εστερήθη των αποδοχών του, διότι ο εργοδότης τις κατέβαλε σε ολόκληρη τη χρονική διάρκεια, κατά την οποία –εξ αιτίας των σωματικών βλαβών του– δεν ήταν σε θέση να παρέχει τις υπηρεσίες του στον εργοδότη του, τότε δεν είναι νόμω δυνατόν να γίνει λόγος περί αποζημιώσεως αυτού, διότι στην περίπτωση αυτή δεν υπάρχει ζημία του. Αντιθέτως, εάν κάποιος ζημιώθηκε από την ανικανότητα του παθόντος να παρέχει την εργασία του, αυτός είναι αποκλειστικώς ο εργοδότης του, ο οποίος στερήθηκε τις υπηρεσίες του μισθωτού του. Ούτε δε είναι δυνατόν, η προξενηθείσα στο μισθωτό σωματική βλάβη να αποφέρει ωφέλεια στον παθόντα, δηλαδή δεν στοιχειοθετεί έννομη δυνατότητα αυτού να εισπράξει τις αποδοχές του χρόνου –κατά τον οποίο λόγω των σωματικών βλαβών του δεν ήταν ικανός να παρέχει τις υπηρεσίες αυτού– από δύο πηγές, ήτοι και από τον εργοδότη του και από τον ζημιώσαντα τρίτον (ΚΑΘΑΡΕΙΟΣ, ανωτ., § III 6 σελ. 514). Και τούτο, επειδή η αποζημίωση (το διαφέρον) δεν δύναται κατά το νόμο να αποτελέσει πηγή πλουτισμού του βλαβέντος (ΜΠΑΛΗΣ, ΕνοχΔ § 29. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, ΕνοχΔ έκδ. Α΄, § 6 V σελ. 174. ΚΑΥΚΑΣ, ΕνοχΔ, υπό το άρθρο 914 § 6 στοιχ. Α΄ σελ. 612. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ, ΕνοχΔ § 6 αριθ. 18Δ). Εξαίρεση της αρχής αυτής εισάγει το άρθρο 930 § 3 ΑΚ.

⁴ Βλ. χαρακτηριστικά και τελείως ενδεικτικά, ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟ, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό τα άρθρα 297-298 περιθ. αριθ. 1 και 2 σελ. 59 και περιθ. αριθ. 9 σελ. 62.

⁵ Ο εργαζόμενος διατηρεί την αξίωσή του για τον μισθό, εάν ύστερα από δεκαήμερη τουλάχιστον παροχή εργασίας, εμποδίζεται να εργασθεί από σπουδαίο λόγο, που δεν οφείλεται σε υπαιτιότητά του (ΑΚ 657 § 1). Το χρονικό διάστημα κατά το οποίο διατηρείται, σύμφωνα με την ΑΚ 657, η αξίωση του εργαζομένου προς καταβολή του μισθού σε περίπτωση εμποδίου, δεν μπορεί να υπερβεί τον ένα μήνα, εάν το εμπόδιο εμφανίσθηκε ένα τουλάχιστον έτος μετά από την έναρξη της συμβάσεως και το μισό μήνα σε κάθε άλλη περίπτωση (ΑΚ 658 εδάφ. α΄). Βλ. ΑΛΕΞ. ΚΑΡΑΚΑΤΣΑΝΗ, ΕργΔ, τ. α΄ σελ. 181. ΑΠ 1171/1978 ΕΕργΔ 12/1076.

⁶ Το Δημόσιο υποχρεούται να καταβάλει το μισθό του δημοσίου υπαλλήλου, κατά το διάστημα της ανικανότητος αυτού για εργασία, συνεπεία αδικοπραξίας τρίτου (άρθρο 94 § 1 του ισχύσαντος Π.Δ/τος 611/1977 «Κώδικας Δημοσίων Υπαλλήλων», άρθρο 43 § 1 του ν. 2683/1999 «Κώδικας κατάστασης δημοσίων πολιτικών υπαλλήλων» και ν. 3528/2007). Το αυτό ισχύει και επί αστυνομικών υπαλλήλων. Βλ. χαρακτηριστικά την ΟλομΑΠ 6/2001.

Επομένως, ο μισθός (ιδιωτικού ή δημοσίου υπαλλήλου ή υπαλλήλου ΟΤΑ) δεν συνιστά κατά νόμο «αποζημίωση», ώστε να υπαχθεί στο πραγματικό του άρθρου 930 § 3 ΑΚ⁷.

Για τους ίδιους λόγους, ο μισθός δεν συνιστά κατά νόμο ούτε και «διατροφή» του εργαζομένου στον ιδιωτικό ή στον δημόσιο τομέα ή στους ΟΤΑ.

Ανεξαρτήτως όμως τούτου, ο όρος «διατροφή» είναι νομική έννοια και σημαίνει:

ΕΙΤΕ το μεταξύ ανιόντων και κατιόντων αναγνωριζόμενο ιδιόμορφο οικογενειακό δικαίωμα, μικτό και προσωπικής φύσης, με προσωπικές και περιουσιακές προεκτάσεις (ΑΚ 1485 επ.)⁸

ΕΙΤΕ τη μεταξύ των συζύγων υφιστάμενη κατά τη διάρκεια της συμβιώσεως αξίωση συνεισφοράς στα οικογενειακά βάρη (ΑΚ 1389, 1391)⁹

ΕΙΤΕ (μετά από τη λύση του γάμου, με διαζύγιο) την υποχρέωση του οικονομικώς ισχυρότερου πρώην συζύγου να παράσχει στο άλλο τα απαραίτητα για τη διαβίωση του τελευταίου οικονομικά μέσα, όταν αυτός αδυνατεί να τα εξασφαλίσει μόνος του (ΑΚ 1442)¹⁰.

IV. Κατά ταύτα, κατά τη γνώμη μου, ο μισθός (ιδιωτικού ή δημοσίου υπαλλήλου ή υπαλλήλου ΟΤΑ) δεν συνιστά κατά νόμο «διατροφή» αυτού, ώστε να

υπαχθεί στο πραγματικό του άρθρου 930 § 3 ΑΚ¹¹ και επομένως εσφαλμένως το πρωτοδικείο επιδίκασε στον ενάγοντα τα διαληφθέντα χρηματικά ποσά, διότι έπρεπε να απορρίψει το συναφές αγωγικό κονδύλιο, ως αβάσιμο κατά νόμο.

V. Παλαιότερα, ο **Φλούδας**¹² είχε υποστηρίξει ότι, αν και η ΑΚ 930 § 3 αναφέρεται αποκλειστικώς σε αποζημίωση και διατροφή, εν τούτοις, επειδή η διάταξη αυτή εκφράζει μια γενικότερη αρχή, εφαρμόζεται ανεξάρτητα από το είδος της παροχής του τρίτου. Δηλαδή, κατά τον εν λόγω συγγραφέα, η εν λόγω διάταξη εφαρμόζεται και σε παροχές τρίτων γενικώς (πέραν εκείνων που αναφέρει η διάταξη), οι οποίες πρέπει σύμφωνα με τον προορισμό τους να

⁷ ΚΑΘΑΡΕΙΟΣ, ανωτ., § ΙΙΙ 7 σελ. 515.

⁸ ΙΣΜΗΝΗ ΑΝΔΡΟΥΛΙΔΑΚΗ-ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, Εισαγ. άρθρων 1485-1504 περιθ. αριθ. 36 σελ. 934.

⁹ ΙΣΜΗΝΗ ΑΝΔΡΟΥΛΙΔΑΚΗ-ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ, ανωτ., υπό το άρθρο 1442 περιθ. αριθ. 10 σελ. 493.

¹⁰ ΙΣΜΗΝΗ ΑΝΔΡΟΥΛΙΔΑΚΗ-ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ, ανωτ., υπό το άρθρο 1442 περιθ. αριθ. 5 σελ. 492.

¹¹ Βλ. την ΕφΑθ 9042/1990 (αδην. σε νομικό περιοδικό), η οποία απέρριψε ως αβάσιμη την αγωγή τραυματισθέντος Αστυνομικού, για τον λόγο ότι δεν αποδεικνύεται πως κατά το διάστημα της αναρρωτικής άδειάς του υπέστη ή όχι οιαδήποτε περικοπή του μισθού του.

¹² ΦΛΟΥΔΑΣ, Αστική ευθύνη εξ αυτοκινητικών ατυχημάτων (έκδ. Β΄, 1985), σελ. 155.

ωφελούν αυτόν που αδικήθηκε κι όχι τον δράστη, του οποίου –συνεπώς– η υποχρέωση αποζημιώσεως παραμένει ακέραιη¹³.

Η θέση αυτή είναι κατά τη γνώμη μου λανθασμένη, για τον λόγο ότι χρησιμοποιεί τη ratio legis της διατάξεως ως όχημα για να υπαγάγει σε αυτήν και άλλες παροχές τρίτων προς τον παθόντα¹⁴.

Ειδικότερα:

Πράγματι, σύμφωνα με άγραφη δικαιοκή αρχή, η ιδέα του δικαίου δεν ανέχεται να ωφελείται ο δράστης (δηλαδή να μειώνεται η οφειλομένη στον παθόντα αποζημίωση) από παροχές τρίτων προς τον τελευταίο¹⁵. Η αρχή αυτή υπήρξε η αιτία (η ratio legis) βάσει της οποίας θεσμοθετήθηκε η διάταξη της ΑΚ 930 § 3. *Όμως, ο νομοθέτης –κατά την κατάσταση της τρίτης παραγράφου του άρθρου αυτού– προέκρινε εν τέλει, από τις πλείστες παροχές τρίτων προς τον παθόντα σε περίπτωση βλάβης του σώματός του εξ αδικοπραξίας, να μην εκπίπτουν από την αδικοπρακτική αποζημίωση μόνον εκείνες που τρίτος οφείλει σε αυτόν είτε λόγω αποζημιώσεως είτε λόγω διατροφής του. Δηλαδή, ο νομοθέτης προέκρινε ο παθών να δικαιούται να λαμβάνει αθροιστικώς και τις δύο ανωτέρω παροχές (και από τον δράστη της εις βάρος του αδικοπραξίας και*

¹³. Η άποψη αυτή υποστηρίζεται παγίως και από τη νομολογία. Βλ. όμως ενδεικτικώς τις ΑΠ 1005/1990 (Ελλ-Δνη 32/1232), ΑΠ 928/1984 (Ελλ-Δνη 37/631) και ΕφΑθ 6295/2005 (Ελλ-Δνη 2008/521). Ομοίως και ο ΚΡΗΤΙΚΟΣ [Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα (έκδ. 1992), περιθ. αριθ. 416 σελ. 157, και έκδ. 1998 περιθ. αριθ. 442 σελ. 170], χωρίς όμως και να τη στηρίζει δογματικώς ούτε και να την τεκμηριώνει με σχετική νομολογία και βιβλιογραφία.

¹⁴. Βλ. και ΕφΘεσ 963/2000 (Αρμ 2001/325), η οποία δέχεται τα εξής:

«... Όμως ο ενάγων έχει δικαίωμα για αθροιστική απόληψη αυτών και η επιδίκασή τους δεν αποκλείεται, ως εκ του ότι άλλος υποχρεούται ως εν προκειμένω το Δημόσιο να αποζημιώσει, το οποίο, σύμφωνα με το άρθρο 94 παρ. 1 π.δ. 611/1977 «Περί δημοσιοϋπαλληλικού κώδικα», υποχρεούται να καταβάλει τόσο τον μισθό όσο και τα νοσήλια του ασφαλισμένου υπαλλήλου σε περίπτωση νοσηλείας του, κατά το χρόνο της ανικανότητας προς εργασία, συνεπεία αδικοπραξίας. *Η γραμματική διατύπωση του άρθρου 930 § 3 ΑΚ φαίνεται να εφαρμόζεται στις περιπτώσεις μόνο που κάποιος άλλος έχει υποχρέωση να αποζημιώσει αυτόν που ζημιώθηκε.* Το άνω ποσό θα επιδικασθεί στον ενάγοντα, ο οποίος διατηρεί την αξίωση αυτή για την ασφαλιστική του αυτήν παροχή, αφού αυτή δεν μεταβιβάζεται στον ασφαλιστικό του φορέα ελλείψει νομοθετικής ρυθμίσεως, ως γίνεται με το ΙΚΑ ...».

Δηλαδή, το Εφετείο –ενώ στην αρχή διαγορεύει ότι εφαρμόζει το άρθρο 930 § 3 ΑΚ, εν τούτοις εν τέλει– αρνείται να αφαιρέσει το ποσό των νοσηλίων του ενάγοντος (που ανέλαβε το Δημόσιο) από την αιτουμένη αδικοπρακτική αποζημίωση, όχι επί τη βάσει του εν λόγω άρθρου, παρά επειδή ο ασφαλιστικός φορέας αυτού (το Δημόσιο) δεν δικαιούται να την αναζητήσει από τον δράστη/εναγόμενο. Επομένως, το Εφετείο εφάρμοσε (χωρίς να το δέχεται ρητώς) την ως άνω γενική αρχή, που (δήθεν) εκπορεύεται από το διαληφθέν άρθρο. Ούτε όμως και το δικαστήριο αυτό θεμελιώνει δογματικώς την παραδοχή του αυτή.

¹⁵. Βλ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗ (Σχόλιο της ΑΠ 500/2003), στην ΕπΔικΙΔΑσφ 2003 § 4β' σελ. 382-383.

από τον υπόχρεο τρίτο), **όμως μόνον αυτές**¹⁶. Επομένως, εξ ορισμού, στις τελευταίες αυτές περιπτώσεις δεν τίθεται καν ζήτημα να υπαχθεί και ο μισθός των ειρημένων υπαλλήλων στη ρύθμιση της ΑΚ 930 § 3, με χρήση της ως άνω δικαιοκίνης αρχής. Διότι η αρχή αυτή αποτέλεσε απλώς –κατά τα προεκτεθέντα– τη ratio, η οποία υπαγόρευσε στην Πολιτεία την καθιέρωση της ανωτέρω διατάξεως του ΑΚ· δεν συνιστά όμως η αρχή αυτή και νόμιμο λόγο για να επεκταθεί η μνησθείσα διάταξη του ΑΚ, ώστε να συμπεριλάβει στο πλάτος της εννοίας της και τους μισθούς των υπαλλήλων του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα.

Άρα, θα υπαχθεί στο πραγματικό του κανόνα του ανωτέρω άρθρου και κάθε άλλη παροχή τρίτου προς τον παθόντα, πέραν εκείνων που αναφέρονται στο εν λόγω άρθρο, μόνον εάν θεωρηθεί είτε 1. ότι ο νομοθέτης εκφράσθηκε στενότερα του δέοντος (οπότε αναγκαστικώς η υπαγωγή αυτή θα συντελεσθεί με διορθωτική και ειδικότερα με διασταλτική ερμηνεία της διατάξεως) είτε 2. ότι υφίσταται κενό στο νόμο¹⁷ (οπότε το κενό αυτό ή θα πληρωθεί με τη μέθοδο της αναλογίας¹⁸ ή η υπαγωγή των άλλων αυτών παροχών στον κανόνα της ΑΚ 930 § 3 θα αποκρουσθεί με το επιχείρημα της αντιδιαστολής¹⁹).

Τοιαύτη όμως θέση, εξ όσων δύναμαι να γνωρίζω, δεν έχει υποστηριχθεί από ουδέν.

¹⁶ Άρα, κατά τη σαφή βούληση του νομοθέτη, σε περίπτωση κατά την οποία ο παθών είναι μισθωτός του δημοσίου τομέα, θα δικαιούται να ζητεί διαφυγόν κέρδος από την απώλεια των απολαύων του εκ του τραυματισμού του, μόνον εφ' όσον η ζημία του από τη μνησθείσα αιτία είναι μείζων του συνόλου των απολεσθέντων μισθών του. Εάν είναι μισθωτός του ιδιωτικού τομέα, η αξίωσή του προς καταβολή των απολεσθέντων μισθών του προσδιορίζεται επί τη βάση των ΑΚ 657 § 1 και 658 εδάφ. α'.

¹⁷ Vacuum legis.

¹⁸ Βλ. **ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ**, Ηθικά Νικομάχεια «... εκ των ομοίων δει τέμνεσθαι τα όμοια ...».

¹⁹ Argumentum a' contrario.